

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของฝ่ายสอบสวนในระบบงานยุติธรรม

Problems, Impediments and Guidelines to Improve the Efficiency and Performance of Judicial Investigation Officers

*รพีพัฒน์ ศรีศิลารักษ์**
*ธีระวัฒน์ จันทึก***

บทคัดย่อ

การสอบสวนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนจึงมีผลต่อการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก หากการสอบสวนกระทำด้วยความถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรมตามบทบัญญัติแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และผลดีต่อการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาในภาพรวม แต่จากการศึกษาพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคข้อขัดข้องหลายประการทั้งปัญหาทางด้านกฎหมายและปัญหาทางด้านอื่น ๆ ที่ทำให้การสอบสวนไม่เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว

กรณีการสอบสวนที่ไม่ถูกต้อง ล่าช้าและไม่เป็นธรรม ปัญหาอาจเกิดจากการสอบสวนเองโดยลำพังของพนักงานสอบสวนเป็นเหตุให้ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลจากองค์กรอื่น การขาดการมีส่วนร่วมรวมทั้งการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตำรวจจากภาคประชาชน และการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมไปถึงปัญหาค่าตอบแทนของพนักงานสอบสวนที่ไม่เหมาะสมกับภาระงาน

ดังนั้นเพื่อให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพ ถูกต้องและรวดเร็ว ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าวอันประกอบด้วยข้อเสนอแนะหลายประการ เช่น การกำหนดระเบียบหรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่วางแนวปฏิบัติให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนโดยถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น การเข้าสู่ตำแหน่งพนักงานสอบสวนหรือตำแหน่งอื่น ๆ ของสำนักงาน

*นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตำรวจแห่งชาติควรเป็นไปด้วยความโปร่งใสตามระบบคุณธรรม รวมถึงการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมสิทธิ สวัสดิการ และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้เพื่อจุดมุ่งหมายในการสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ อันจะทำให้การสอบสวนเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ช่วยอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมสืบไป

คำสำคัญ : ปัญหาและอุปสรรค การสอบสวน งานยุติธรรม

Abstract

The judicial investigation is a critical phase of the criminal justice system. The persons suspected then are under a condition to be taken into the prosecution process in court. The investigation can have a significant impact on the administration of justice. Overall, investigation procedures that are fairly and properly conducted and carried out in accordance with the relevant regulations will benefit the proper delivery of justice on the whole. However, the study reveals a number of overriding obstacles that become main barriers to the standard operating procedure for crime investigation. The nature of the dispute investigation process may occur from these following factors: the relevant officers working alone; the entire process is carried out without checks and balances by other institutions; absence of participatory monitoring of officials' performance of their duties from the public sector commission; partial or incomplete evidence; and compensation unsuited for service in the field.

Guidelines and recommendations to address the issues are as follows: firstly, the Royal Thai Police Headquarters should establish the Investigation Procedure Manual to serve as guidelines to assist related officers. Secondly, the merit-based principle and transparency measures should be applied for the recruitment of qualified candidates for investigation officer positions. Finally, measures to support increased welfare and career progression are recommended. Such implementation will promote official morale, *ensuring that the judicial integrity alongside effective, fair and transparent investigation procedures will be enhanced at all times.*

Keyword : Problems and Impediments Inquiry Justice

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการอำนวยความยุติธรรมอย่างเสมอภาคแก่ประชาชนในเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น หลักของกระบวนการยุติธรรมของไทยอยู่ที่การมุ่งสร้างความเป็นระเบียบและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนควบคู่ไปกับการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดย มีกระบวนการสอบสวนเป็นกระบวนการต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะตามมาภายหลัง[1] การสอบสวนของตำรวจจึงเป็นขั้นตอนแรกและต้นธารที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมและเป็นองค์กรที่สัมผัสประชาชนโดยตรงในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปราม ในการสืบสวน สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินคดีการกระทำความผิดและท้ายที่สุดคือการลงโทษ ซึ่งการสอบสวนของตำรวจเป็นกระบวนการที่อาจมีผลถึงขนาดทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้หรือสร้างความไม่เป็นธรรมให้ผู้เสียหายหรือคนในสังคมได้หากกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวขาดประสิทธิภาพขาดความยุติธรรมย่อมจะไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง[2] ดังนั้นการอำนวยความยุติธรรมอันเป็นภารกิจและเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการในชั้นต้นทางนี้เป็นสำคัญ

การสอบสวนคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นคือการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีและสรุปสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อพิสูจน์ว่า ผู้ถูกฟ้องกระทำความผิดจริงหรือไม่ หากพิสูจน์จนเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ถูกฟ้องกระทำความผิดจริงโดยปราศจากความสงสัยแล้ว ศาลก็จะพิพากษาลงโทษ ผู้ถูกฟ้องให้รับโทษและหลังจากพิพากษาแล้วราชทัณฑ์ก็จะเป็นองค์กรที่จะต้องรับภาระหน้าที่ต่อในการนำผู้ต้องโทษไปรับโทษตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรัฐนั้นจะมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือขั้นตอนการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าสืบสวนสอบสวนนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสรุปเป็นสำนวนในการฟ้องคดีขั้นตอนดังกล่าวเรียกว่า “การสอบสวน” [3] โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอำนาจในการสอบสวนนั้นจะต้อง

---

[1]ชัยเกษม นิติสิริ, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน* (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2554) 1-17.

[2]เจมส์ แอล. เครย์ตัน, *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชน มีส่วนร่วม.* แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท, 2551) 3.

[3]ศิพร โกวิท, *ความเป็นภาวะวิสัยของการสอบสวน* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550) 86-93.

ดำเนินการตามขั้นตอนที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้โดยเคร่งครัด การดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องกระทำโดยชัดแจ้งไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขตหรือหย่อนยานจนทำให้ผู้ถูกหาว่ากระทำความผิดหรือผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม แต่ที่ผ่านมาการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายให้อำนาจโดยเบ็ดเสร็จและเด็ดขาดไว้ที่ตำรวจ ไม่อาจตรวจสอบหรือไม่อาจจะถ่วงดุลอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน[4] จนบางครั้งอาจสร้างความกังวลใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้ เพราะการดำเนินการในขั้นตอนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวปรากฏตามรายงานผลวิจัยการศึกษามาตรการป้องกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการใช้อำนาจเกินขอบเขตกรณีพนักงานตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบโดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่ามีจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกประชาชนร้องเรียนว่ากระทำผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ในแต่ละปีมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลเสียหายต่อภาพลักษณ์องค์กรในวงกว้าง ส่งผลต่อการเชื่อมั่นต่อสังคมในการปฏิบัติงาน ที่สำคัญย่อมกระทบต่อสิทธิพื้นฐานของประชาชนและความเป็นธรรมที่ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย[5] ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนมีความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนจนทำให้วัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมไม่บรรลุเป้าหมายอีก ทั้งยังสร้างปัญหาให้แก่สังคม

จากความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะวิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรคของกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในระบบงานยุติธรรมเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงให้ได้รับการพัฒนาโดยหากกระบวนการสอบสวนคดีอาญามีกลไกที่มีประสิทธิภาพและประชาชนได้มีส่วนร่วมป้องกันการทุจริต จะช่วยขจัดความเหลื่อมล้ำ ป้องกันการทุจริต และที่สำคัญอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนตามเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของฝ่ายสอบสวนในระบบงานยุติธรรม

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของฝ่ายสอบสวนให้เป็นการทำงานที่เข้าถึงประชาชน และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีวิจัย

ศึกษาโดยค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรากฎหมาย บทความ วารสาร เว็บไซต์ ที่มีข้อความและเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของฝ่ายสอบสวน ตลอดจน

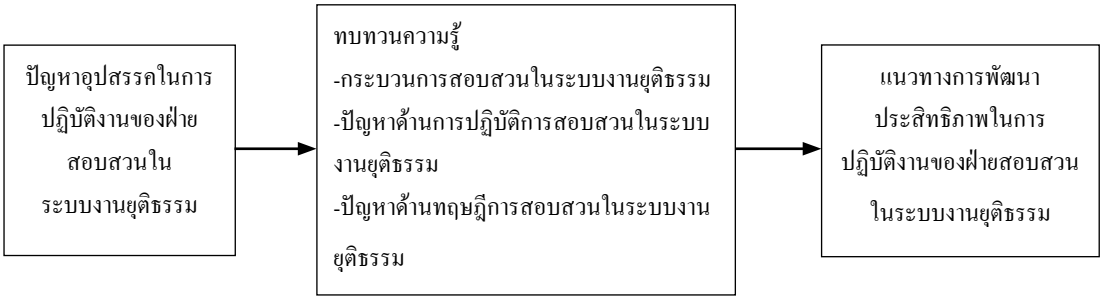
[4] กู้เกียรติ เจริญบุญ, *ปัญหาและข้อบ่งพร่องของตำรวจ* (นครปฐม: บริษัท 21 เซนจูรี่, 2549) 51-54.

[5] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจของพนักงานสอบสวน ตัวอย่างสหรัฐอเมริกา" (2521) 9:4 *วารสารนิติศาสตร์ 44,* 44-64.

บทบาทหน้าที่และผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน

กรอบแนวคิดและขั้นตอนการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ในการวิจัยขั้นตอนและวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลตามที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของฝ่ายสอบสวนในระบบงานยุติธรรม จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันการปฏิบัติงานของฝ่ายสอบสวนนั้นมีปัญหาและอุปสรรคในหลายประเด็น โดยการปฏิบัติงานของฝ่ายสอบสวนคดีอาญาในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจุบันอยู่ในภาวะวิกฤตอันเนื่องมาจากไม่สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนได้เพียงพอ ล่าช้า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เชื่อถือ ไม่เชื่อมั่นว่าการสอบสวนเป็นไปอย่างสุจริตมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรมสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดภาวะวิกฤติงานสอบสวนจากโครงสร้างและการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถสรุปประเด็นสำคัญของระบบการปฏิบัติงานฝ่ายสอบสวนของตำรวจได้ดังนี้

(1) ระบบการปฏิบัติงานฝ่ายสอบสวนของตำรวจนั้นมีระบบการบังคับบัญชาคล้ายกับระบบการบังคับบัญชาแบบทหาร และการบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่สอดคล้องกับลักษณะงานสอบสวนที่เป็นงานในสายงานกระบวนการยุติธรรมมากกว่างานป้องกันและปราบปรามอันเป็นงานหลักของตำรวจ

(2) พนักงานสอบสวนขาดหลักประกันเรื่องความเป็นอิสระ ถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาและผู้มีอิทธิพลได้ง่าย ในบางครั้งพนักงานสอบสวนมักถูกแทรกแซงในการทำงานจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปคดี เช่น ให้มีการเปลี่ยนพยานหลักฐาน หรืออาจไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา จนทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายครั้งที่มีการจับผู้ต้องหาผิดคน บุคคลผู้บริสุทธิ์หลายคนกลายเป็นแพะรับบาป หากแก้ไขการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้แล้วนั้นย่อมส่งผลต่อ

ความน่าเชื่อถือในการทำงานของตำรวจและได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างแท้จริง

(3) งานสอบสวนถูกแทรกแซงจากนโยบายลด เลือกรับคดี ไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายงานอื่นในหลายครั้งที่พนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในบางครั้งมีการเป่าคดีอยู่หลายครั้งเพื่อให้คดีจบเร็วหรือเพื่อให้ไม่มีการรับคดีเป็นต้นการแทรกแซงดังกล่าวทำให้คดีหลายคดีไม่ได้ผ่านกระบวนการยุติธรรมและหากเป็นคดีที่ประชาชนได้รับผลกระทบและประชาชนไม่เข้าใจถึงปัญหาด้วยแล้วย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(4) การทำงานของพนักงานสอบสวนไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ การพัฒนาและฝึกอบรมจึงขาดประสิทธิภาพและขวัญกำลังใจในหลายกรณีที่พนักงานสอบสวนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายนอกจากนี้พนักงานสอบสวนยังขาดบุคลากรที่สามารถให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานเช่นตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวนเพื่อให้แบ่งเบาภาระงานบางอย่างที่ไม่ต้องการความเชี่ยวชาญของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น

(5) พนักงานสอบสวนมีปริมาณงานต่อคนมากจนเกินไปพบว่าพนักงานสอบสวนจำนวนมากโดยเฉพาะที่ปฏิบัติหน้าที่ในเมืองขนาดใหญ่ต้องรับผิดชอบคดีมากกว่า 20 คดีอันส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถในบางกรณีทำให้คดีเกิดความล่าช้าและบ่อยครั้งที่ถูกตำหนิโดยประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในคดีนั้นๆอย่างไรก็ตามในพื้นที่ที่ยังไม่เป็นเมืองขนาดใหญ่หรือพื้นที่ชนบทจำนวนคดีจะมีไม่มากเท่ากับพนักงานสอบสวนในพื้นที่ใหญ่จึงเกิดความไม่เท่าเทียมกันในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่แตกต่างกันด้วย

(6) ระบบการตรวจสอบขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและสาธารณะในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานของพนักงานสอบสวนกับประชาชนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระบบงานสอบสวนในปัจจุบันการตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนยังขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาหรือคณะกรรมการจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติหากประชาชนมีโอกาสเข้ามาตรวจสอบการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้วจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนและยังทำให้ตำรวจและประชาชนมีความใกล้ชิดกันและร่วมมือกันเพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่มากขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของฝ่ายสอบสวนให้เป็นการทำงานที่เข้าถึงประชาชน และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของฝ่ายสอบสวนในระบบงานยุติธรรมในเบื้องต้น ต้องเรียกความไว้วางใจจากประชาชนกลับมาให้ได้เสียก่อน ซึ่งไม่สามารถกระทำได้ในเวลาเพียงชั่วข้ามวัน แต่ต้องอาศัยเวลาที่ยาวนาน

โดยเจ้าพนักงานของรัฐต้องปฏิบัติการ 2 ประการพร้อมกันไป คือ ประการแรก เราต้องมุ่งมั่นปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองอย่างเด็ดขาด จริงจัง และโดยเฉียบพลัน โดยเจ้าพนักงานของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรมอย่างเคร่งครัด ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงประชาชนผู้เดือดร้อนเป็นสำคัญ ประการที่สองต้องนำตัวเจ้าพนักงานของรัฐที่ลุแก่อำนาจ จงใจฝ่าฝืนตัวบทกฎหมายมาดำเนินคดีเพื่อลงโทษตามกฎหมายให้ได้โดยเร็ว และไม่มีการเห็นแก่หน้าผู้ใดทั้งสิ้นสิ่งสำคัญที่สุดในการปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหานี้ก็คือ เจ้าพนักงานของรัฐทุกระดับพึงต้องตระหนักอยู่เสมอว่า อำนาจที่ตนมีอยู่นั้น เป็นอำนาจตามกฎหมายซึ่งมาพร้อมกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการรับใช้ประชาชน ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เพ่งเล็งแต่จะทำผลงานเพื่อเสนอรับความดีความชอบจากผู้บังคับบัญชา หรือกระทำไปเพียงเพื่อความสะใจของตน แม้ว่าอาจจะโชคดี ไม่มีใครสามารถเอาผิดได้ตามกฎหมายแต่เหนือกฎหมายนั้นยังมี “กฎแห่งกรรม” ซึ่งไม่มีทางรอดพ้นไปจากกฎแห่งกรรมนี้ได้

ดังนั้น เพื่อให้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของฝ่ายสอบสวนเป็นการทำงานที่เข้าถึงประชาชนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติวางแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของฝ่ายสอบสวน ดังนี้

(1) ระบบงานสอบสวนที่ผ่านมามักไม่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนทั้งนี้เห็นได้จากการเรียกร้องสิทธิหรือการเรียกร้องให้พนักงานสอบสวนทำงานให้โปร่งใสจากประชาชนโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ยิ่งในปัจจุบันด้วยแล้วที่สื่อสังคม (Social media) เข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่จึงได้เห็นประชาชนเรียกร้องความโปร่งใสและความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ตามกระบวนการยุติธรรมของพนักงานสอบสวนดังนั้นเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและยกระดับความน่าเชื่อถือจากประชาชนควรมีการจัดตั้งกรรมการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนโดยอาจเป็นกรรมการในระดับพื้นที่หรือระดับชาติเพื่อให้ประชาชนได้ติดตามการทำงานของพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิดปัญหาความแคลงใจในงานสอบสวนจะได้มีระดับที่ลดน้อยลง

(2) ในปัจจุบันการกระทำผิดของคดีต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อนแตกต่างจากในอดีตดังนั้นเพื่อให้พนักงานสอบสวนมีทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้นและสามารถติดตามหาพยานหลักฐานจากผู้กระทำผิดได้ถูกต้องรวดเร็วแม่นยำควรมีการส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมความรู้เฉพาะด้านเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานเช่นคดีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์พนักงานสอบสวนที่จะทำงานด้านนี้ควรมีความรู้เฉพาะทางเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มขีดความสามารถนอกจากนี้ยังควรต้องมีการอบรมเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องและทบทวนความรู้อยู่เสมอเพื่อจะได้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

(3) ควรจัดหางบประมาณเพื่อเพิ่มบุคลากรและทรัพยากรให้พนักงานสอบสวนมีศักยภาพมากขึ้นในการปฏิบัติงานในปัจจุบันพนักงาน

สอบสวนแต่ละคนต้องดูแลคดีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงเกิดความล่าช้าและอาจผิดพลาดได้หาก ประชาชนไม่เข้าใจการทำงานของพนักงานสอบสวน ย่อมมีการต่อว่าและไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นควรจัดตั้งตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวน เพื่อคอยสนับสนุนการทำงานของพนักงานสอบสวน ในเรื่องต่าง ๆ เช่นงานด้านเอกสารงานส่งวัตถุพยาน เป็นต้น ผู้ช่วยพนักงานสอบสวนอาจคัดเลือกมาจากอาสาสมัครในพื้นที่ที่มีความสนใจปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจหรืออยากเข้ามามีบทบาทในการทำงานของกระบวนการยุติธรรมหรือหากมีงบประมาณเพียงพอก็อาจจัดจ้างเจ้าหน้าที่ทำงานประจำได้ด้วยเช่นกัน

(4) นอกจากนี้พนักงานสอบสวนควรยึดหลักนิติธรรม อุดมการณ์ จรรยาบรรณ และยึดหลักกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติงาน โดยจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาค และเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคมและพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรมจรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของฝ่ายสอบสวน ตลอดจนบทบาทหน้าที่และผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนการให้ข้อมูลสำคัญจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาทั้งผู้ปฏิบัติ ผู้รับการปฏิบัติและภาคประชาชนได้ข้อค้นพบว่า กระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะการสอบสวนคดีอาญาของไทยปัจจุบันสร้างความหนักใจและความเสื่อมศรัทธาในกระบวนสอบสวนคดีอาญาในหมู่ประชาชนเป็นอย่างมาก

ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนซึ่งใช้อำนาจเบ็ดเสร็จตามกฎหมาย ปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในหน้าที่ปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยซึ่งประเทศไทยจะสามารถปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะการสอบสวนคดีอาญาได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นหากพนักงานสอบสวนพร้อมรับการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของการปฏิบัติหน้าที่ของตนและยอมเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญากับพนักงานสอบสวน

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของฝ่ายสอบสวนต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่มีคามรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายเข้าร่วมการสอบสวนซึ่งกฎหมายต้องให้อำนาจและกำหนดสถานะทางกฎหมายของประชาชนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายต้องผ่านหลักสูตรการเป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวนต้องเป็นนักกฎหมายและประกอบวิชาชีพกฎหมายที่ได้ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมแล้วและแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้การสอบสวนทุกคดีต้องมีผู้ช่วยพนักงานสอบสวนร่วมในการสอบสวนคดีอาญาทุกครั้งกำหนดวิธี

การเข้าร่วมสอบสวนในทุกขั้นตอนของการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน มีการลงชื่อเป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและกำหนดค่าตอบแทนอย่างชัดแจ้งในกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าไม่ว่าจะเลือกแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของงานสอบสวนตามแนวทางใดมีประเด็นที่รัฐบาลและสถาบันที่มีอำนาจตัดสินใจด้านนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างระบบงานสอบสวนของประเทศควรเร่งพิจารณาดำเนินการเพื่อให้การพัฒนาประสิทธิภาพของงานสอบสวนมีประสิทธิผล ฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศได้

ในความเห็นของผู้เขียนเอง กฎหมายไม่ใช่ยาครอบจักรวาลที่จะรักษาเยียวยาปัญหาสังคมได้ทุก ๆ เรื่อง เพราะกฎหมายไม่มีข้อบังคับใด ๆ ที่สามารถบังคับจิตใจของคน แม้ว่าจะตรากฎหมายได้ดีเพียงใด ก็มิอาจจะบังคับจิตใจคนได้ กฎหมายไม่อาจเปลี่ยนพฤติกรรมหรืออุปนิสัยเลวร้ายของบุคคลได้ แม้กระนั้นก็ดีกฎหมายก็ยังคงจำเป็นต้องมีอยู่ เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่มาตรการทางกฎหมายอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ เราต้องแก้ที่จิตใจของคน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะในการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวนดังนั้น เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวนเป็นไปด้วยความถูกต้อง บริสุทธิ์ ยุติธรรม ถูกต้องตามหลักกฎหมายและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ควรมีการจัดระบบการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ให้มีประสิทธิภาพโดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติวางแนวทางในการพัฒนาระบบงานและบุคลากรในงานสอบสวน ดังนี้

(1) ให้มีกฎหมายระเบียบคำสั่งที่รับรองความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนให้อำนาจการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนและการรับผิดชอบคดีให้แก่ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานสอบสวนและเข้าใจกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างแท้จริงเพื่อแก้ไขปัญหาหลักของงานสอบสวน คือการถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่อันทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อกระบวนการยุติธรรมและความมั่นคงของชาติทั้งระบบ

(2) มาตรการแก้ไขจิตใจโดยให้มีโครงการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้มี “หิริโอตัปปะ และมีความเชื่อในกฎแห่งกรรม” เมื่อความเสื่อมโทรมของหลักนิติธรรมในสังคมไทยเป็นเรื่องของความเสื่อมโทรมทางจิตใจ เป็น “กิเลส” ของตัวบุคคล จึงควรมุ่งแก้ไขที่เรื่องของจิตใจเป็นสำคัญว่าจะทำอย่างไร จึงจะทำให้คนมีหิริโอตัปปะ หรือมีความละอายต่อการทำชั่วและเกรงกลัวต่อบาปซึ่งจะทำให้เขาไม่กล้าที่จะกระทำการทุจริตประพฤติมิชอบ

(3) ปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะโดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์ในการช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ยากไร้ในสังคมหรือชุมชนของตน ให้รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า ได้เห็นว่ายังมีคนที่ลำบากกว่าตนเองอีกมาก เสริมสร้างแนวคิดที่ไม่คิด

แต่จะกอบโกยสมบัติหรือแสวงหาอำนาจ ยศศักดิ์ หรือตำแหน่งเพื่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม เพราะความพึงพอใจในสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงการตอบสนองชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้นหาใช่ความสุขที่แท้จริงไม่ คุณค่าแห่งชีวิตเรามีมากกว่าสิ่งเหล่านี้ มากมายนักความสุขที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การให้ การเสียสละ และอุทิศตนทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

(4) ส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการระหว่างพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการปฏิบัติงานสอบสวนต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญหลายสาขาวิชาชีพไม่ควรปล่อยให้หน้าที่การสอบสวนเป็นความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนตำรวจเท่านั้น

(5) ออกแบบการทำงานให้พนักงานอัยการมีบทบาทในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นอย่างแท้จริงเพื่อถ่วงดุลอำนาจและประสิทธิภาพในการสั่งและฟ้องคดี

(6) จัดอัตรากำลังพลด้านบุคลากรและงบประมาณที่เพียงพอและสอดคล้องกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ขณะเดียวกันก็จะต้องมีระบบการบริหารบุคลากรและงบประมาณที่ทำให้มั่นใจว่าจะสนับสนุนความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนด้วย

(7) จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบงานสอบสวนระดับชาติและระดับภูมิภาคโดยให้มีการคัดเลือกตัวแทนจากภาครัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสมเข้ามาเป็นคณะกรรมการทั้งสองระดับเพื่อส่งเสริมหลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ของงานสอบสวน

(8) เพิ่มศักยภาพในการทำงานของพนักงานสอบสวนให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้เป็นพนักงานสอบสวนมืออาชีพที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน

บรรณานุกรม

กู้เกียรติ เจริญบุญ, *ปัญหาและข้อบ่งพร่องของตำรวจ* (นครปฐม: บริษัท 21 เซนจูรี่, 2549)

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจของพนักงานสอบสวน ตัวอย่างสหรัฐอเมริกา" (2521) 9:4 *วารสารนิติศาสตร์.*

เจมส์ แอล. เครย์ตัน, *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชน มีส่วนร่วม. แปลโดย ชัยเกษม นิติสิริ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน* (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2554)

ศิพร โกวิท, *ความเป็นภาวะวิสัยของการสอบสวน* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550)